

(Karel Teige, architettura e poesia)

RASSEGNA

ISBN 88-85322-11-5 - ISSN 0393/0203 - Trimestrale, Anno XV, 53/1 - marzo 1993. Spedizione in abbonamento postale gruppo IV/70

Υποθέσεις για το ψηφιακό μέλλον

Ανδρέας Γιακουμακάτος - 10/05/2019

Ένας χρόνος Archetype. Η αρχιτεκτονική και τα media σήμερα στην Ελλάδα

Η τρέχουσα συζήτηση για τα μέσα αρχιτεκτονικής ενημέρωσης συμπίπτει με μια όλως ιδιαίτερη συγκυρία.

Αφενός, σήμερα έχει αλλάξει δραματικά, στην κυριολεξία, το αίτημα αλλά και οι προσδοκίες σχετικά με τη δημοσιοποίηση της αρχιτεκτονικής. Μέχρι τα τέλη του προηγούμενου αιώνα, κατηγορίες όπως η ανάλυση της αρχιτεκτονικής μελέτης, η θεωρία του σχεδιασμού, η κριτική του υλοποιημένου έργου, η συστηματική εξέταση

των περιεχομένων των νέων εκδόσεων (το λέγαμε βιβλιοκριτική), τα μεθοδικά σχόλια για «παράλληλες εκδηλώσεις» αρχιτεκτονικής όπως συνέδρια ή εκθέσεις, η τεκμηρίωση και ανάδειξη των αποτελεσμάτων της εξειδικευμένης ιστορικής έρευνας πάνω σε ζητήματα κυρίως, αλλά όχι μόνο, του 20ού αιώνα, αποτελούσαν τα βασικά μόνο συστατικά του συνταγολογίου των μεγάλων διεθνών περιοδικών μηνιαίας κατά κανόνα κυκλοφορίας. Οι συντάκτες ήταν έγκυροι και αναγνωρίσιμοι, αλλά ο διευθυντής του περιοδικού όριζε τις κατευθύνσεις: μιλάμε πράγματι για την «Casabella του Rogers», για το «Architectural Design της Pidgeon», για το «Architectural Review του Davey» κ.λπ. Κάθε τεύχος ήταν μια νέα γιορτή που προσμέναμε με αγωνία, ένα νέο υλικό για μελέτη και έμπνευση, καθώς ήταν σε θέση να υποδεικνύει σχεδιαστικές επεξεργασίες, πεδία προβληματισμού, τρόπους γραφής και κριτικής προσέγγισης. Όσοι διαβάζουν αυτό το σημείωμα, ας ξεφυλλίσουν κάποια τεύχη της δεκαετίας π.χ. του 1970 ή του 1980 του «Domus» ή της «Casabella», διά του λόγου το αληθές. Για να μη μιλήσουμε για το «Lotus International», το «Oppositions» ή για την εκπληκτική «Rassegna» του Vittorio Gregotti που εξέδιδε τρία ή τέσσερα μονογραφικά τεύχη τον χρόνο, με σχεδιαστικά ή ιστοριογραφικά ζητήματα της αρχιτεκτονικής του 19ου και 20ού αιώνα κυρίως, και που θα έπρεπε να βρίσκονται και σήμερα στη βιβλιοθήκη οποιουδήποτε σπουδαστή ή «αρχιτέκτονα εφαρμογής». Δεν πρόκειται για νοσταλγία, μιλάμε για άλλη εποχή.

Ήταν η εποχή κατά την οποία αρχιτέκτονες όπως ο Léon Krier και ο Peter Eisenman ξιφομαχούσαν στο «Architectural Design», με φράσεις του τύπου “My Ideology is Better Than Yours” ήδη στο εξώφυλλο του τεύχους! Πιθανώς, επρόκειτο για την εποχή της κυριαρχίας του μεταμοντερνισμού και παράλληλα ενός πρώτου μεγάλου απολογισμού της κληρονομιάς του μοντέρνου που, στον απόηχο μάλιστα της κουλτούρας του '68, λειτουργούσε και ως ηθικό αντίβαρο στην εικονογραφική γοητεία του παμφάγου αρχιτεκτονικού καταναλωτισμού της εποχής. Η ένταση αυτή μεταξύ των δύο πόλων και παράλληλα η εν ενεργεία μεγάλη ιστορικοκριτική ταξινόμηση της εμπειρίας του πρώτου μισού του 20ού αιώνα που μετατρέποταν έτσι σε «μοντέρνα παράδοση», αντικατοπτριζόταν και στα περιεχόμενα της αποκλειστικά έντυπης αρχιτεκτονικής ενημέρωσης. (Τώρα, αν αυτή η θεωρητική παραγωγή συνέβαλε και στη δημιουργία καλής αρχιτεκτονικής είναι ένα άλλο ερώτημα, όχι της παρούσης -ένα παράλληλο ερώτημα θα ήταν, αν η παραγωγή σήμερα θεωρητικού λόγου συνδέεται ή/και στοχεύει στην παραγωγή καλής αρχιτεκτονικής).

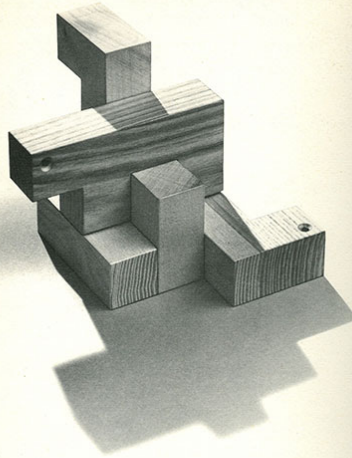
Το δεύτερο ζήτημα της παρούσας συγκυρίας έχει να κάνει με τις κατακλυσμιαίες αλλαγές στον χώρο της ενημέρωσης. Την κρίση βιώνει ο καθημερινός και ο τύπος ποικίλης ύλης, ενώ οι μορφές και τα μέσα «δημοσιογραφικής» επικοινωνίας έχουν πολλαπλασιαστεί, εις βάρος φυσικά της αξιοπιστίας και της ποιότητας της ενημέρωσης. Παράλληλα έχει πολλαπλασιαστεί και η ποσότητα της ενημέρωσης που πρέπει να είναι καθημερινή, αν όχι καταγιστικά στιγμιαία. Ο «εκδημοκρατισμός» και η «διάχυση της ενημέρωσης» αποτελεί τη γοητευτικότερη εκδοχή “fake news”: ζούμε σήμερα, περισσότερο παρά ποτέ, μια ολιγοπωλιακή συνθήκη πλανητικών διαστάσεων που αντιθέτως ρυθμίζει τάσεις, κατευθύνσεις, τρόπους και ατομικές ή/και συλλογικές επιλογές, όπως εύστοχα επισημαίνει με τον τρόπο του και ο Σ. Γιαμαρέλος στο παρόν αφιέρωμα. Η όπως πάντα ουδέτερη τεχνολογία έχει εντέχνως και εγκαίρως διαμορφωθεί σε εργαλείο δυνητικά απόλυτης και χειραγώγητης εξουσίας. Οι παραμορφωτικοί κίνδυνοι του διαδικτύου και των συναφών «δραστηριοτήτων» (facebook κ.λπ.) έχουν αρχίσει να διαφαίνονται, αλλά καθώς είναι -προς το παρόν τουλάχιστον- εκτός ουσιαστικού ελέγχου, μας επιφυλάσσουν εξαιρετικά δυσάρεστες εκπλήξεις για το μέλλον.

Η ενημέρωση της αρχιτεκτονικής θα βρίσκεται για αρκετό καιρό ακόμη σε μια υβριδική κατάσταση, αναμένοντας μετά το πρώτο σοκ του γενικού αποπροσανατολισμού μια νέα φάση συγκρότησης, τη δημιουργία νέων «πυκνωτών». Η αρχιτεκτονική φυσικά δεν μπορεί να απαρνηθεί το μέσον του διαδικτύου, γιατί οι υπέροχες έντυπες περιοδικές εκδόσεις είναι απλώς αντιεμπορικές και χωρίς ελπίδα επιβίωσης, αν επιδιώκουν την ποιότητα όχι μόνο του έργου αλλά και του λόγου, ειδικά σε μια αγορά μικρή όπως η δική μας. Σήμερα είναι πιθανό να υπάρχει η επιστημονική προσφορά, αλλά στο κλίμα που βιώνουμε έχει αποδιοργανωθεί εντελώς η δομημένη κοινοποίηση του ιστορικού-θεωρητικού και σχεδιαστικού λόγου. Η ενημέρωση της αρχιτεκτονικής πρέπει να αντιμετωπίσει τις παιδικές ασθένειες του διαδικτύου γενικώς, δηλ. τον κατακερματισμό, την αφερεγγυότητα και την επιφανειακότητα· επίσης, τη συνοπτική, ανεύθυνη και παιγνιώδη προσέγγιση των ζητημάτων, γιατί «δεν διαθέτουμε πολύ χρόνο» ή γιατί «είμαστε πλέον συνηθισμένοι στην κουλτούρα της εικόνας». Η μεταλλαγή αυτή βέβαια δεν μπορεί να αφορά μόνο την ενημέρωση της αρχιτεκτονικής, αλλά τη στάση μας γενικώς απέναντι στο κατά τα άλλα αναπόδραστο μόρφωμα του διαδικτύου. Μπαίνει και πάλι το θέμα μιας συλλογικής κριτικής αντίστασης;

Η σημερινή κατάσταση δεν είναι δεδομένη. Όταν η ύλη και η χρήση του ίντερνετ ξεπεράσουν τις παιδικές τους ασθένειες, όταν βιώσουμε εις βάθος μια συνθήκη απώθησης και απόρριψης του σημερινού τρόπου λειτουργίας του, όταν συναινέσουμε για τρόπους ποιοτικού ελέγχου των δραστηριοτήτων και των αναρτήσεών του, και όταν πεισθούμε ότι αξίζει να επανέλθουμε σε μια υψηλών προδιαγραφών «εκδοτική»/ψηφιακή δραστηριότητα, τότε μπορεί να ανθίσει μια νέα εποχή για την ενημέρωση της αρχιτεκτονικής. Αλλά αυτή η ενημέρωση δεν είναι δυνατόν να προκύψει εκ των άνω: πρέπει να αποτελεί εκ νέου συλλογικό πολιτισμικό αίτημα, με συλλογική ανταπόκριση και αποδοχή. Κάτι που σήμερα μάλλον δεν ισχύει.

RASSEGNA

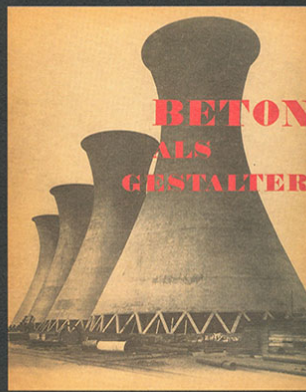
RASSEGNA

RASSEGNA

RASSEGNA

RASSEGNA

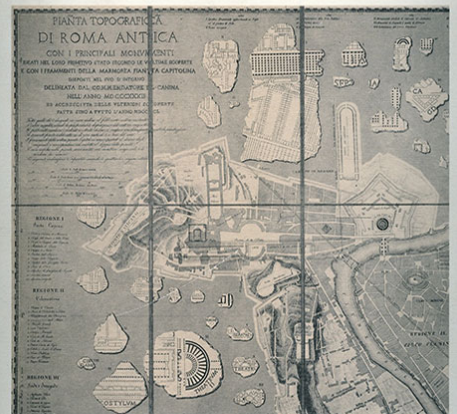
RASSEGNA

RASSEGNA

RASSEGNA

RASSEGNA

